

Vegyestartalmu hetilap. — A megyei közigazgatási bizottság közlönye.

Megjelen: hetenkint egyszer, csütörtökön.	Előfizetési feltételek: Égész évre 6 ft. Félévre 3 ft. Negyed évre 1 ft. 50 kr.	Hirdetések díjai: A háromhasábos petitor első hirdetésnél 4 kr., többszörinél 3 kr. Kínostári illeték minden egyes beíratásért 30 kr.
A szerkesztő lakása: Pestvárosánál* 6-ik szám alatt.	Hirdetések és mellékletek — utóbbiak a kínostári illetékkel együtt 1 ft. 50 krral számítva — minden nyelven fölvetésben a kiadó hivatalban. Kérnek az ígatási díjakat az ígatmányokkal együtt legelőbb szerda reggeli 10 óráig beküldeni, mivel azok különben tekintetbe nem vétethetnek.	Kiadóhivatal: Pleitz Fer. Pál könyvnyomdája Nagy-Becskereken, hova az előfizetési pénzek és ígatási díjak küldendők.

N.-Becskerek, okt. 25-én.

Torontál megye kitűzte a jövő tisztújítás napját december 17-ikére,

Tehát a fentebbi nap leendő az, melyben választási alkotmányos jogunkat alkalmunk lesz gyakorolni. Ismét hat évre fogjuk választani tisztviselőinket. Fontos és szép feladat mert egyrészt hatóságai önrendelkezési jogunk egyik legszebb vívmánya, másrészt a választók tapintata, hazafisága és önérdék fölé emelkedésétől, függ az, milyen legyen közigazgatásunk?

Egyik lapársunk jogosan mondja, hogy bajos volna meghatározni, hogy mi célszerűbb? választassék-e a tisztviselő vagy kinevezessék?

Mi azt mondjuk hogy egyik rendszer-nél ép úgy fordulhatnak elő visszaélések, mint a másiknál, és a tudomány és gyakorlat még koránt sincs tisztában az iránt, hogy a kettő közül melyik az abszolút jobb.

Mindenhol fordulhat elő protektio, nepotismus; a kinevezésnél ép úgy, mint a választásnál.

Nekünk gondoskodni kell közigazgatásunk érdekében arról, hogy a választás rendszere addig maradjon, — relative jobb legyen mint a kinevezés, mert, hogy az utóbbinál legkevesebb esetben dönt a valóságos érdem, tudományosság és képzettség, hanem hogy ott is nagy szerepet játszik a protektio, azt csak az nem tudja, aki szemel akar előtte húyni.

Mi becsületes és szakértő egyénekre fogjuk adni szavazatunkat.

Becsületes és szakértő emberre adni csak szavazatot! ez legyen tehát minden megyei bizottsági tagnak jelszava, ha az ama előtt meg áll.

Azt gondolják meg bizottsági tagtársaink, hogy ismét hat évre választunk. Azért ne vegyék könnyelműen a dolgot.

Volt alkalmunk eléggé megismerhetni a hat év leforgása alatt tisztviselőinket. Tudjuk, hogy kiknek kell majd kiadni utileveleiket.

A választásról még elmondjuk annak idején sserény nézetünket, anélkül, hogy e helyen azon hibába esnénk, hogy egyes személyek mellett vagy ellen, kortesködni elzárunk csak azt akarjuk itt röviden felemlíteni, hogy a már hivatalban lévőt, ha más különben a fentebbi két qualificatio, a becsületesség és szakértelem meg van benne, természetesen kiválólag kell pártolnunk, mert az ily tisztviselőnek a multban épen a közigazgatás terén szerzett érdemeit ignorálni hálátlanság volna; azt ne mondja

senki megyénk, hogy a hosszu szolgálat jutalma, „koldus bot”.

Torontálmege tisztikara eddigé nem volt az utolsó közül, hiszünk, hogy ehhez méltókat fogunk az új tisztújításnál választani.

Belgrád, október 20-án.

A porta azon jegyzékére, melyben fölvilágosításokat kért az itteni készülődésekről, a válasz megküldött, melyben Szerbia újra biztosította Törökországot szigorú semlegeségéről. Officiosa helyről állítják, hogy Szerbia egyelőre elhalasztotta volna az actiót. Ezt mindenesetre a porta jegyzéke és a török offenzívától való félelem idézte elő. A fegyverkezés mindenek dacára folyik.

Vannak, kik azon hirt is terjesztetik, hogy Oroszországgal nem sikerült egyességet kötni, s e miatt halogtatja az actiót; de ez is valótlán, különben miokból küldetett a mult heten ismét egy millió rubel? Az orosz-szerb szövetség tény, s az ily elferdített hírekkel csak a portát akarják félrevezetni. Hogy a szerb kormány békebiztosításai mennyit érnek, eléggé kitűnik már abból is, hogy az itteni hírlapoknak megtiltott egyáltalában írni a készülődésekről és a háborúról. Oroszország megígérte, hogy Szerbiát mindig oltalmába fogja venni, s politikai fejlődését előmozdítani, s lekötözte magát, hogy a háborúra és fölszerelésére pénzt ad.

Az a nézet tehát, hogy Szerbia nem lép aktióba, aligha állja ki a próbát. Szerbia intervenciójára nézve épen a tél a legkedvezőbb idő, mert akkor a Novibazárból vagy Serajevóból kiinduló török offenzíva alig lehetséges, vagy legalább könnyen megakadályozható; míg Vidinnék román csapatok segítségével való körülröplése egyike ama operatióknak, melyeket télen legkönnyebb végrehajtani, mert fölmentő hadsereggel nem kell számolni.

A legnagyobb buzgósággal folyó készülődések arra mutatnak, mintha minden órában várják a jeladást az első ágyúlövésre. Így a huszonöt napi őszgyakorlatok ezimén ismét összehívják a határkerületekben a miliciát, s minthogy 28 zászlóaljat már szerveztek ezt a négy hadtestbe osztották be hét zászlóaljjal. Az egy hónap előtt a szerb hadseregbe fölvet 17 idegen tiszt parancsot kapott, hogy a határon levő ezrednél folyó hó 15. jelenjenek meg. Ezen készülődések után ki fogja hinni, hogy Szerbia nem lép az actióba! Szerbia okvetlenül minden hadüzenet nélkül fogja átépni a határt, s a Romániával kötött szerződés alapján megkezdni az ó-szerbia szerbeknek a török igaalóli fölszabadítását. Az operatiókat illetőleg az orosz főhadiszállás határozataihoz fogja magát tartani, s ezen célból egy orosz vezérkari ezredes Szerbográd Nikolics, ki most Nikolaj herez meg mellett van, jön a szerb főhadiszállásra. Az actio időpontjának meghatározása Oroszországtól és az előkészületek befejezésétől függ.

Nagy-Becskerek, október 25-én.

Szólj, gondolj, tégy jót, s minden szót, gondolat és tett Tiszta tükörként fog visszamosolygani rád.

Vörösmarty.

Torontálmege bizottmánya és Nagy-Becskerek városának képviselő testülete, áthatva azon tudat által, hogy hazánkat s nemzetünket naggyá s virágzóvá, isten áldásán kívül csakis a kor követelményeinek megfelelő, annak színvonalán álló tanintézetek tehetik, s ösztönt bizva abban, hogy egy olyan tanintézet létesítése körüli fáradozását nem csak Nagy-Becskerek városának és Torontálmegeének, de az

egész hazának nemeslelkű és áldozatkész fia is örömmel üdvözlendik s a maguk részéről is a legmelegebb pártolásban részesítendik, főként ha azon tanintézet felállítására oly helyen czéloztatik, ahol az hivatalba lesz e hazának kiváló szolgálatait is tenni azáltal, hogy a tudományok alapszemeinek az ifjak keblébe való átültetése közben, a különböző nemzetiségű és vallású növendékeket a haza közös nyelvének megismerésére és elsajátítására, nemkülönben azon tudatra vezérlel, mi mindannyian testvérek s egy közös hazának, azon közös hazának gyermekei vagyunk, melyről a nagy költő mondá:

Hogy e kívül nincsen számunkra hely,
Aldjon vagy verjen sors keze, itt élünk, halunk kell.

E tudattól áthatva s ily magasztos érzelmektől lelkesítve, kimondák Nagy-Becskerek városának képviselő testülete 1876. évi május hó 18-án, 63. sz. alatt s Torontálmege bizottmánya 1876. évi május hó 8-án s folytatva tartott bizottmányi gyűlésében 11. szám alatt kelt határozataikkal, miszerint a nagybecskereki algymnasium évenként megnyitandó egy-egy osztálytal, fögymnasiummá emellessék, s az ezen fögymnasium fennállását és felvirágzását biztosító fögymnasiumi alap előteremtése céljából — az alnapok egyéb gyarapítási módzatain kívül — országos gyűjtés rendeztessék, illetőleg e haza, különösen pedig Torontálmegeének és Nagy-Becskerek városának lelkes és áldozatkész fiairól hivatásnak fel és keresztessenek meg, hogy e célra tehetségükhöz képest alapítványokat és hagyományokat tegyenek, — addig is azonban, míg az alap előteremtetik; a fögymnasiumi fenntartásával járó tetemes költségek terhei részben a torontálmegei nemesi alap jövedelmei, részben pedig Nagy-Becskerek városának jövedelmi pénztára viselven.

Tetemesek a terhek — és közel 10 — 12,000 forra fognak rugni — melyek ezen fögymnasium fenntartásával évenként egybekötve, s ha ezen terheket a torontálmegei nemesi alap o. ért. 3000 ft. jövedelmén kívül, hosszu időn át Nagy-Becskerek városának az ingatlan vagyonnal nem rendelkező szegény város községi adóból föntartott jövedelmi pénztárának kellene viselnie, talán e kiváló nagy terhet hosszu éveken át meg sem bírta, ha egyuttal azon remény is nem táplálná, hogy e hon s különösen Torontálmege és N.-Becskerek városának jobbjai önként s örömmel sorakoznak támogatására, s a megkívántó alap előteremtése által e terhet néhány évek után vállairól leveendik.

E reménytől táplálva, hozzá fogtunk a feladat megoldásához! Az 1877. iskolai évben megnyitott az V. osztály, s a bekövetkezett 1877. iskolai évben a VI. osztály is.

Eddigi fáradozásunkat siker koronázza, s az eddig felmutatott eredmények, biztos zá-

logául szolgálhatnak tanintézetünk jövő fejlődése és felvirágzásának.

A multban az ország nyomasztó közigazdasági és pénzügyi viszonyai közben, nem mertünk kopogtatni azon ajtókon, hová most a kedvezőbb viszonyok között bizalmunk elvezérel! s nem mernénk kopogtatni ma sem, ha bennünk az ügy sikere iránti jó reménységet és bizalmat, a mult és jelen nagyjainak magasztos emlékei és dicső példái nem táplálnak.

Állítottak fel a multban is tanintézetek és egyéb köznevelődési intézetek, egyes városok és felekezetek által, de mindég csak azon reményben, hogy a jobb nemes áldozatkészége folytán azon intézetek jövő fennállása és felvirágzása is biztosítva leendő. S e reményekben nem is csalótkoztak!

Az egyes tanintézetekre tett alapítvány-levelek között, s az alapítványok tevőiről szóló kimutatásokban ott találjuk; Rákócziak, Tökölcyek, Szechenyiek, Károlyiak, Battyányak, Marczibányiak, Karácsonyak, Dessewlyek, Eszterházyak, Karácsonyak, Szelencsényiek, Baldácsi, Bonnáz, Haynald, Bibits, Roskoványi, Oltványi, Kolonics s a többiek dicső nevei és kidomborodó alakjai, kik nemes alapítványikkal maguknak örök emléket emelve, az egyes intézmények és tanintézetek fennállását lehetővé tették.

A nagy-becskereki fögymnasium jövő fennállása és fölvirágzása s az e célra megkívántó fögymnasiumi alap előteremtése céljából fordulunk ma mi is e haza s főként Torontálmege és Nagy-Becskerek városának jobbjaihoz azon meleg fölívással, hogy bennünket törekvéseinkben támogatva, a fentelt célra nemes áldozatkész s szorgalmas alapítványokat s hagyományokat tenni, esetleg adományokkal járulni kegyeskedjenek.

Maga a cél oly nemes és szent, hogy az önmaga szól önmagáért s arra irányuló törekvéseinket és fáradozásunkat bővebben indokolni nem szükséges.

A tett alapítványok és adományok az alapítványi levélre feljegyzendők, s az alapítványi levél kitöltve és aláírva, esetleg a tett alapítványi összeggel együtt, a nagy-becskereki polgármesteri hivatalhoz, mint a fögymnasiumi bizottság alelnökségéhez, küldendő vissza.

A nyomtatott alapítvány-levelek helyett írott s attól eltérő tartalmú alapítványi levelek is szerkeszthetők s küldhetők be, csak hogy az esetben azok a megküldött alapítványi levél számával látandók el.

A tett alapítványok hírlapok útján közszóntettel nyilvánosan fognak nyugtáztatni.

És most midőn fögymnasiumunk szent ügyét még egyszer melegen és szívesen ál-

TÁRCZA.**Ujabb történelmi adatok Dél-magyarországról.**

A „magyar történelmi társulat” közlönye, a „Századok”, október 15-én megjelent tartalomdús VIII. füzetében terjedelmes jelentést hoz azon kutatások eredményéről, melyeket az ideai pozsonyi kirándulás alkalmából a társulat egyes tagjai Kőpecsényben, Szent-Györgyön, Bazinon, Modorban, Nagy-Szombatban, Vittenzen és a pozsonyi városi, megyei és káptalani nemkülönben a családi levéltárakban eszközöltek.

E jelentésből, mely Deák Farkas kitűnő szaktudósunk tollából folyt, érdekesrűnek találjuk lapunk intelligens olvasókörzisége számára kivonatolni azt, mit a magyar történelmi társulat ideai vidéki kirándulása folytán Dél-magyarország special-történelme nyert.

E jelentésből megtudjuk, hogy a gróf Bathány József mosonmegyei főispán tulajdonát képező kőpecsényi levéltárban egy egész osztály létezik, melyben csupán csak a toron-

tálmegei oroszlamosi uradalomra vonatkozó okiratok léteznek.

Nagy-Szombatban, mely város a XVI. században érte el virágzásának tetőpontját s hazánkban ez időben a külföldre is kiható nevezetes emporiuma volt, mintegy 10,000-re tehető missilis leveleket talált a társulat, a városi levéltárban a XV., XVI. és XVII. századokból, ezek között számos olyanokat is, melyek az akkori Dél-magyarországra vonatkoznak, nevezetesen Temesvárról, sőt még Gyuláról is keltezve vannak. A XVI. és XVII. század minden nevezetesebb egyéniségével találkozhattunk e levelek közt, — s hű képet látjuk azokban a város eme korbeli szereplésének. A nevezetesebb nevek között előfordul Lossonczy István temesi bán és nógrádi főispán neve is.

Pozsonyban, a gróf Eszterházy Dániel levéltárban egy nagyon érdekes okirat őriztetik II. Ulászló korából; 1511-ben ugyanis a király Paksi Mihály, szörényi bán feleségének Annának és Lévy Zsigmond feleségének Katalinnak — 60-nál több, névszerint fölölmitett, leginkább Krassó- és Temes-megyei falu birtokába való beiktatását parancsolja. Hasonló

nevezetességgé egy Ferdinand király által a Nagy-Lucei Dóczy család számára kiadott adománylevel 1563-ból, melyben sok Arad- és Temes-megyei helység van felsorolva. Ez okiratokat Temes- és Szörényemegye nagynevű monographusa, Pesty Frigyes lemasolta és sajtó alá készülő munkáiban fel is használta.

Ugyancsak Pesty Frigyes kutatta a sz. kir. Pozsony városi, a megyei és káptalani levéltárakban és a Dél-magyarországra vonatkozó adatokat, és a káptalanban csakugyan nemcsak másolt néhányat, hanem szíves kalauza is volt mindazoknak, kik a történelmi kar ifjabb nemzedékéből ama levéltárakban, különösen pedig a nagyszerű pozsonyi káptalani levéltárban, vele együtt dolgoztak.

A Szt.-Mártonról, előbb az üdvözlőtől címzett pozsonyi társas káptalan tudvalevőleg a legrégebbek egyike. Kiváló levéltára, a stilszerűen restaurált pompás főegyház toronyhelyiségében van elhelyezve. Az okleveleket magukban foglaló börcapsák száma összesen 92-re megy Q betűig jelölve. Ezek közül 88 capsza szorosan a pozsonyi káptalani s az országos levéltár okiratait tartalmazza, míg 2 capsza a budai, 2 capsza pedig az esztergomi keresztetek oklevélkincsét tartalmazza. A ká-

ptalani levéltár összesen 66 Árpádkori, 945 db. mohácsi vész előtti, 1388 db. mohácsi vész utáni okiratot tartalmaz. Ellenben az Archivum Regnicolare 75 db. Árpádkori, 2199 mohácsi vész előtti, és 21,670 mohácsi vész utáni okiratot foglal magában. Ezek szerint tehát a pozsonyi káptalannál elhelyezett két levéltárban együttesen 141 db. Árpádkori, 3144 mohácsi vész előtti és 23,058 mohácsi vész utáni okirat van. Az okiratok feltalálását bő indexek könnyítik, melyek különböző időben készültek.

E nevezetes levéltárban kutatott lapunk főmunkatársa, Dr. Szentklára Jenő is; az ő tanulmányozásainak eredménye az, mely a dél-magyarországi történelmünkre vonatkozó adatok kiaknázásában a társulat ezévi kirándulása alkalmával alkalmasint a leggazdagabbnak mondható. A „Századok” (VIII. füz. 107—109 ll.) hosszu jelentésben ismerteti Dr. Szentklára-nak a pozsonyi káptalani archívumban tett kutatásait, melyek a csanádi püspökségre, egyes dél-magyarországi megyék helyiségeire s birtokos családaira vonatkoznak a XIV-dik századtól a XVI. végéig.

Igy 1416-ban Lippa város bírái és esküdtői intést és megidézést kapnak, mivel

dozatkész honfaink nagybecsült pártfogásába ajánlanók, kiváló tisztelettel s honfiai üdvözléssel maradtunk.

Kelt N.-Beckereken, 1877. évi szeptember hó 6-án. — Dániel János, kir. tanácsos és Torontálmegye alispánja, mint a főgymnasiumi bizottság elnöke. — Kulifay Lajos, polgármester, mint a főgymnasiumi bizottság alelnöke és jegyzője. — Hanisch Wilmos, pénztárnok.

Jámbor óhajok a nevelésügy érdekében.

IV.

Ma már nem én vagyok az egyedüli, ki felszólal azon visszaélések ellen, melyeket némely tanítóképzede igazgatója el szokott követni a felvételi vizsgák alkalmával.

A „Néptanítók Lapja” 18-ik számában többek közt így nyilatkozik valaki: „Magam is ismerem egy pár ilyen képezdét, melyekben takács-, csizmadia-, könyvkötő-, fazekaslegények, 14—15 éves gyerkőcök, kicsapott vagy megbukott 1,2,3-ik gymn. osztálybeli tanulók teszik a többséget” stb.

E cikk írója citál a „Torontál”ból is, de alig kezd bele, elvágja a nevezett lap szerkesztője a fonat ezen megjegyzéssel: „Az ezután következő vádaskodásokat és személyeskedéseket kénytelenek vagyunk kihagyni”.

Miután kétségek támadtak a fölött, vajjon lehetséges-e az, hogy oly könnyű kérdések adatnak felvételi vizsgák alkalmával; vajjon igaz lehet-e az, hogy olyanok vétettek fel, kik más menedékhelyet nem találnak: legyen szabad még csak egy pár oly argumentum citálásába bocsátkoznom, melyek a „Torontál”ban közölt cikkeimet a látszólagos hazugságból kimentésék.

Ha megtörtént az, hogy félkarut, fél-szemüket és egy testileg oly nyomorultat vettek fel, ki mankóra tette: miért ne lehetne igaz, hogy mestereket, legényeket, inasokat, bukott deákokat vagy éppen csak elemi iskolákat végzeteket vettek fel. Hisz a törvény orvosi bizonyítványról is tesz említést! Hol ezeknek orvosi bizonyítványa?

Vagy nem látják-e a tanárok, hogy az egyiknek csak egy szeme, a másiknak csak 1 karja van, hogy a harmadiknak bajos a menés mankó nélkül?

Ezt látva nem akarják tudni.

Nem visszaélés-e ez? De még ennél is több, ez botrány! A „Néptanítók Lapja”ban talán az véteik személyeskedésnek, hogy említés van tőle a „Torontál”ban arról hogy képezdei növendék nyírja a tanárokat, hogy képezdei növendék az igazgató portása egyszersmind? Mivé nem válik sokszor az ember a türeli kegyeletért!

Nekem nincs okom miért személyeskedni; a felszólalás az öt évi igazgatói visszaélés kényszerített. Vagy olyanok büneiről, melyek a nevelésügy reakcióját idézik elő... hallgassunk! Közönségesen úgy szokott az lenni, mikor az ember egy magasabb forum visszaéléseiért felszólal, ráütik a személyeskedés bélyegét.

Nem erkölcsi kötelességünk-e felszólalni, ha tudjuk, hogy egy áll. tanítóképzében a következő csöcselék vétettél fel: 1 harmincz éves harangozó, ki magyarul sem tud; 1 huszonnyolcz éves magyarul nem tudó nős borbélymester; 1 matroz; 1 kinek jobb karja hiányzik; 1 schusterlegény; 2 testileg nyomorult (az egyik három évig tanulta az első re-

ált, ezen tudománnyal belejutott aztán felvételi vizsga alapján a képezdebe); 1 magyarul nem tudó schusterinas; 1 lámpatisztító s piktor; 1 üveges legény (a 28 éves borbély sógora); 3 normált végzett és magyarul nem tudó; 2 kicsapott papnövendék; 1 nyomdász; 1 szabólegény stb. stb.

Vagy soroljak még!? (Névsorral is szolgálhatok!)

Ezeket tudva és tapasztalva, talán már nem személyeskedésből történhetik a felszólalás.

Az hogy ily csöcselékből állítják össze leendő tanítóinkat, kell hogy megboszulja magát

Ezek a leendő tanítók rendszeren: lump, betyár, bicskás, gazember stb. címekkel decoráltak fel az igazgató által. Régi mondás az, hogy a fát megtalálja a helyét; e címek is megtalálják helyüket; A mennyiben e képezde egyenes összeköttetésben áll a börtönnel nincs ezen czimadason mit csodálkozunk. Én három oly esetet tudok, hogy e képezde növendékeiből bekerültek a börtönbe hetekre, hónapokra, évekre.

Azt kell hinnünk, hogy ezek már megszokták volt a betyárizmust mielőtt a képezdebe kerültek!

Vagy itt tanulják!?

De hadjuk ezt, mert nem meri senki elhinni; pedig ez igaz (erről is van névsorom).

Ezeknek elősorolása után talán nem hazudtam mikor azt állítottam, miszerint olyanok jutnak felvételi vizsga által a képezdebe kik más menedékhelyet nem találnak. . .

Jaj neked Délmagyarország! Neked is jut és jutott ezekből a — se magyar, se német — tanítókból.

A „Torontál” 35-ik számában közölt vádakra ezt a megjegyzést teszi még a „Néptanítók Lapja” szerkesztője: „Közöltük e vádakat mert magunk is úgy vagyunk meggyőződve, hogy most már, midőn eléggé népes tanítóképezdeink a tanítói hiány fedezését meg lehetőségen biztosítják, csakugyan nem ártana egy kissé több szigorot alkalmazni a felvételnél, mert nem tartjuk lehetetlennek, hogy az itt felhozott súlyos vádak (a „Torontál” 35-ik számában) egynémely tanítóképezde nézve igazat ne mondanának.

A felvételi vizsgák megszüntetési javaslatra így nyilatkozik: „Medicina peior morbo, magyarul: ez az orvosság rosszabb a halálnál. Hát azok kik önszorgalom után akarnak elkészülni (az inasok és mesterek? a képezdebe való felvételre mi módon juthassanak be oda, ha nem felvételi vizsga alapján? Miért volna a felvételi vizsga rosszabb a halálnál? Megszüntetik ezáltal soknak jövőjét?

A mesterségét meguntaknak és bukott deákoknak tanítói jövőjét igen, de a jóra valókat aligha. Vagy, feloldozzuk az egyesek jövőjének biztosításáért nevelésügyünk jobb jövőjét? Ha valaki önszorgalom után akar képezdebe jutni, vajjon önszorgalom által nem teheti-e le a középtanodák négy alsó osztályairól egyenkint a vizsgákat? Nincs ez megengedve? Ha igen, akkor nincs miért kétségbe esnünk a nemes törekvésük jövője fölött; jövőjük korán sincs megszemisítve, sőt ellenkezőleg, a felvételi vizsgák megszüntetésével alkalmat nyernek önszorgalmuk gyümölcsét évről évre felmutathatni. A képezdek is így sokkal többre mehetnek, így mintsem akkor, ha olyanok vétettek fel, kik egy pár hónap alatt készültek el a felvételi vizsgára a nyelvtan, számtan, történet és földrajzból. Ezen négy

tantárgy futólagos megtanulása nem is nyújthatja azon általános műveltséget, illetőleg tudományt melylyel egy tanítóképezdebe járnak akaróknak bírnia kell.

Van még ennél egy fontosabb ok, mely a felvételi vizsgák megszemisítését sürgeti. Tudjuk, hogy Magyarországon nem tud mindenki magyarul. Ha most már egy magyarországi német, szerb, tót vagy román, tanító akar lenni, nem kell-e magyarul is tudnia? Vajjon nem inkább lesz-e kényszerülve magyarul tanulni, hogy a magyar középtanodák valamelyikében a vizsgákat letehesse, mint akkor ha felvételi vizsgával juthat a képezdebe?

Délmagyarországban ha közelebről vizsgáljuk meg az állami tanítóképezdekből kikerült tanítókat, azt a szomorú tapasztaljuk, hogy ezek semmilyen tanítók, azaz: se magyar se német.

Ennek okozója első sorban a felvételi vizsga. Ez nagyon természetes.

Svábosan tudva beszélni belejuttattak a tanítóképezdebe, itt aztán neki kellett állniok a magyar tantárgyak tanulásának; magyarul nem tudva, vagy csak igen keveset, tanulnak anélkül, hogy értik azt a mit tanulnak. A három éves tanfolyam csakhamar lejár, s a mi leendő tanítóink még magyarul sem tudnak; hát tanítani hogy tudnának.

Ki vonja ezt kétségbe? Győződjék meg erről, van elég alkalom.

Német községek számára még ilyen tanítókat sem kapunk. Azt a kevés németet a mit az egyesek magukkal hozva tudtak, elfelejtik a képezdeben. Hisz itt magyarul tanítják a német nyelvet, mind a három évfolyamon keresztül. Tanításuk a magyar mondatok németre, vagy a németnek magyarra való átfordításából áll. (Ney Ferencz féle magyar-német nyelvtana szerint.) Németül valamit fogalmazni: jámbor óhaj!

Sok képezdeben aztán az járul még a bajok bajához, hogy olyanok tanítják a német nyelvtant, kik magok sem tudnak németül.

Ez és még sok más ok kényszerített annak kimondására, miszerint szüntessék meg a felvételi vizsga; mert ezáltal, hogy a tanítói pályára készülők kényszerítettek a középtanodák négy alsó osztályairól a vizsgákat akár egyenkint akár egyszerre letenni, elcsúsztatották a magyar nyelvet, ezáltal a német, vagy szerb stb. nyelv is nagyobb kört nyerhet a képezdeben.

Ha a magas kormány kegyeskedik Délmagyarországba állami tanítóképezdét állítani, úgy az csak akkor szolgál nevelésügyünk előmozdítására, ha ebben megszüntetnek a felvételi vizsgák és ha abban a német (szerb vagy román) nyelvre is nagyobb súlyt fektetnek. Az I. és II. osztályban tanítsák bár magyarul a németnyelvtant, de a III. osztályban tanítsák az okvetlenül németül az irálytannal.

Igy talán lesz segítve bajunkon, így fognak tanítóink magyarul tudni: mi által terjeszthetik a magyar nyelvet, németül is: mi által jobban haladhat nevelésügyünk. ○

A Tiszaszabályozás ügye.

Budapest, október 22-én.

A mai ülésen, mely d. e. 10 órakor vette kezdetét, részletes vita alá vétettél a következő hat kérdés: 1. állami segély a sokat szenvedett altiszai érdekeltségnek és adómentesség; 2. központi közeg, külső közegekkel a munkálatok feletti felügyeletre; 3. az által-

nos tiszavölgyi társulat és a képviselletesi kérdés; 4. a szükséges munkálatok teljesítésére való előlegek és a kölcsön; 6. a szükséges munkálatok sorrendje; 5. az ármentesített területek külön vagy az eddiginél alsóbb kataszteri kategóriába sorozandók. — Gróf Károlyi elnök a pontozatokat előterjesztvén, megjegyzi, hogy adóelengedés, az állami segély és a kérvényezendő kataszteri osztályozás konvergencia kérdések lévén, ezek együtt tárgyalhatók.

Daranyi Ignác a tiszavölgyi nagygyűlés választmánya munkálatának 3 pontozatával foglalkozva, indítványozza, hogy a nulla földekre ne alkalmazassék rigorose a törvény azon intézkedése, hogy a 15 évi adómentesség csak úgy álljon fenn, ha a munkálatok befejezése egy év alatt be lett jelentve az adóhivatalnál, — elejtendőnek véli azon szabályt is, hogy a társulati munkálatok akkor tekintetnek befejezetteknek, ha a védművek erősítésére s általában új munkálatra többé szükség nincs, mert a védműmunkálatok soha sincsenek befejezve; azon szabályzatot is csak feltételesen fogadja el, hogy a kataszteri jövedelem meghatározásánál ne csak a gátfentartási költségek, hanem a befektetett tőke kamatai is számításba véssenek, s a földek egy osztálylyal lejjebb klasszifikáltassanak. Külön osztályozást követel az ármentesítendő területekre nézve.

Dániel Ernő hivatkozva arra, hogy midőn a társulatok az adómentesség véget jelentést tettek az illető adóhivataloknál, azonban egyes érdekeltek részéről azon jóhiszeműen, hogy a társulatok bejelentéseinek eredménye ő rájuk is kiterjed, a bejelentés 1 év alatt meg nem történt: ezek adómentességüket elveszték. Kérvényeztetni óhajtja, hogy a miniszterium egy novella által adja meg ezeknek az adómentességet. — Szóltak még az ügyhöz gróf Szapáry Gyula, Belák János, gr. Károlyi Sándor, Szilágyi Dezso. Elhatároztatik, hogy a kat. tör. 39. §-a e pontja értelmében kérelmeket a tiszta jövedelmi fokozat szerinti osztályozást.

A második kérdés: az állami segély kérdése. Elnök előadja, hogy ez háromféle alakban kérvényezhető, u. m. munka erőben adómentességben és készpénzben; e segélyezés a szerint alkalmaztatnák, a mint azt az illető vidék szükséglete kívánja. Gr. Szapáry szerint az 1876. évi árvíz után a társulatok nem áldozatot, hanem őket megillető segélyt várhatnak az államtól, mert oly munkálatok vannak küszöbön, hogy néhol egy-egy hold ármentesítése 45—50 frtba sőt többre is kerül; ezeken kívül a fenálló terhek, kölcsönök törlesztését is eszközölni kell, különösen ily társulatoknak segélyt kell adni készpénzben. — Dániel József külön indítványt tesz, mely szerint kérelmezendő, hogy azon ármentesítendő területeknél, melyek a Tiszaszabályozás hibás keresztülvitele folytán a víz duzzadásnak vannak kitéve, az ezen munkálatok kijávitására szükséges költségek mindaddig betudásának az adóba, míg ezen munkálatok befejezve nincsenek.

Szluha Ágost a közmunkabeli segélyt nem tartja előnyösnek, mert hiszen számos társulat annyira közmunkaerővel bír, hogy többet is teljesíthet, mint a mennyi szükséges. — A készpénzbeli és kölcsönbeli segélyre nézve azt óhajtáná, hogy azokat ne egyforma alakban nyújtsák, mert akkor nem lesz minden társulaton segítve; — vannak ugyanis társulatok, melyeknek egyenesen készpénzbeli segély, mások, melyeknek csak kölcsön

erőszakot követtek el a Csongrád-megyében fekvő s a budai prépost és káptalan birtokához tartozó Zenthá (oppidi) lakosain. — 1417-ben Lajos és Ulászló szabadalmi említettnek a budai prépost és káptalan birtokat képező Szintha városra (civitate) vonatkozólag.

Az ugynevezett bányai részeken pedig 1479-ben ellenmondás nélkül vezetett be magát a budai káptalan és prépost in Dominium Possessionum Zaihan, Sold, Faluhely, Bothar, Temérdek-Egyház, Erdes, Komlós, Nyolcz Szegű, Peterd, Damjan-Falva, Szakálháza, Kercs, Cziczek, Eöcse, Tornynos-Muron, et Boczatelek, mely csanád-megyeyi és temes-megyeyi helységek akkor „Dominie Agathae relictae qondam Demetry Konya” tulajdonát képezték. Nem kevésbbé érdekes Mátyás király országbirájának, Palóczy Lászlónak egy kiadványa, melyben bizonyítja, hogy Thelegdi György, néhai Thelegdi László fia személyesen, Pánthi Mihály pedig, mint Thelegdi Miklós fiának Lászlónak megbízottja, a nagyváradi káptalan által kiállított meghatalmazó levéllel jelennek meg az országbíró előtt vallomást tevén, miszerint Thelegdi György és László bizonyos szükségletek fedeztetése céljából Themerken csa-

nádi birtokuknak felerészét, az ahhoz tartozó haszonvételekkel együtt, Kara László budai prépostnak, és az ő fivérének Kara Lőrincznek, nemkülönbön Ozthopan Balassa Pál fainak Mártonnak és Imrénének 50 frtért „auri puri boni et justu ponderis” zálogba adták. Az okmány 1469-dik évi deczemberben kelt „feria quinta proxima post festum beatae Lucie Virginis.” Tartalomra és keltetésére nézve különbözik azon okmányoktól, melyeket Temerkényt illetőleg már Knauz a „Budai káptalan Regestái”-ban 1469. május 29-éről és 1469. jun. 13-áról közlétt. (V. ö. Ortvay — Szentkláray. „Tört. Adattár” III. köt. 344. l.) Az 1510—16-diki időközből a budai káptalan harmadik protocollumában közel 100 délmagyarországi község neveit találta Szentkláray felsorolva, melyekről fájdalom hiányoznak ugyan a közelebbi adatok, de mely község nevek úgy, amint a protocollumban az alsó vidéki megyékbe beosztva találhatók, főleg ha első feltűnésök és elenyésztek időpontjai is okirattal megállapítva lesznek, nagy világosságot fognak deríteni Dél-Magyarország politico-geographiai, népeségi és társadalmi viszonyaira. Nevezetes, hogy e jegyzékben Torontál megye czime alatt csak egyetlen egy község, Muron említették. 1516-ban arról

tanuskodik Szentkláray egy okmánya, hogy Gabriel de Bedegfalva az ő birtokrészét „Possessionibus Pasan et Szent-Miklós in Comitatu Csanadiensis” 40 arany forintért s egyszersmind alamizna fejében is, a budai káptalannak hagyományozá. 1517-ből pedig Lajos és Ulászló királyok egy szabadalmát találta, melylyel e fejedelmek a budai káptalan és prépost jószágát, a Csongrád-megyében létező Szintha városát Szeged városával egyenlővé teszik. Az 1526-dik évről fennmaradt Lajos királynak Csanád-megyéhez intézett parancslevele, melyből kiviláglik, miszerint a Thelegdi család csanád-megyeyi Temerkén, Szent-Miklós, Pasan és Fehéregyház nevű birtokai miatt a budai káptalan ellen pert indított. 1555-ben apostolok oszlása napján kelt a pozsonyi káptalan egy okmánya, melyben a káptalan igazolja, hogy nemes Rete Anna asszony néhai Bessenew István özvegye, Zsófia nevű lányával, nemes Bartalan mester feleségével személyesen ígéretet tettek, miszerint Csanád-megyében fekvő Kowacháza nevű birtokukat összes hozzátartozandósaival együtt, melyet testvérök Besse-new Lénárd, Maghotsy Gáspár és Ghaal András javára zálog gyanánt lekö-tött, azon esetre, ha Zsófiának örökösei nem

maradnának, nevezett Maghotsy Gáspár és Ghaal Andrásnak fogják per és bírói ítélet nélkül átengedni. — Herovits Mátyás egykori csanádi püspököt illetőleg jelenti Szentkláray, hogy Kuthassy János esztergomi érseknek Monoszlai András veszprémi püspökhöz 1598-ban írt egy leveleiben nevezett Herovits „Ecclesiae Poseniensis Canonicus” fordult elő; míg 1610-ben már mint csanádi püspökkel s egyszersmind székes-fehérvári prépost és tihanyi apátal az az akkori egyházhatósági állapotokat jellemző dolog történik, miszerint bizonyos Draskouih Ferencztől, ki magát „Frater Ordinis minorum Regularis obseruantiae per prouinciam Vngariae Sanctae Mariae minister prouincialis”-nak írja, lelki kegyelmeket, praerogatiuákat stb. nyer; felvételvén a minoriták confraternitásába és hozzabocsátván „ad omnia Vniuersa et singula ordinis praefati suffragia” Szóval Draskouih az egyszerű szerzetes bőkezűen felruhazza a csanádi püspököt „dono Missarum, orationum, suffragiorum, diuinorum officiorum, ieiuniorum, praedicationum, lectionum, meditationum, obseruantiarum, deuotionum et omnium aliorum, spiritualium bonorum.” B. F.

